

Рішення

разової спеціалізованої вченої ради PhD 9879

про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Федько Ольга Миколаївна, 1986 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2009 році Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка за спеціальністю Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова та література, аспірантка кафедри журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, виконала акредитовану освітньо-наукову програму Філологія.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена рішенням Вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, від 24 червня 2025 року, наказ № 213, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – Вільчинська Тетяна Пилипівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови та славістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Рецензентів

Бородіца Світлана Василівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Скуратко Тетяна Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Офіційних опонентів

Радишевський Ростислав Петрович – доктор філологічних наук,

академік НАНУ, професора, завідувач кафедри полоністики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Сухарева Світлана Володимирівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету імені Лесі Українки

на засіданні «14» серпня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки Ользі ФЕДЬКО на підставі публічного захисту дисертації «Жанрово-стильова своєрідність українських трактатів у бароковому дискурсі» за спеціальністю 035 Філологія.

Дисертацію виконано в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль.

Науковий керівник – Поплавська Наталія Миколаївна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація (Робота) містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачкою досліджень, які (що) виконують (вирішують) конкретне наукове завдання, що (яке) має істотне значення для галузі знань 03 Гуманітарні науки. Дисертація виконана державною мовою, відповідно до вимог МОН, освітньо-наукової програми закладу, специфіки галузі знань та спеціальності. Дотримано вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувачка має 15 наукових публікацій за темою дисертації, із них 1 стаття (у співавторстві) в журналі, що індексується в наукометричній базі

даних Web of Science; 3 статті у наукових фахових виданнях України категорії Б; 11 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Статті, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Zavaruieva I., Bondarenko L., Lutsenko V., Nazarenko O., **Fedko O.** Communicative Methods of Forming Professional Competences of Future Foreign Specialists During Distance Learning of Ukrainian Language in HEIs. *Studies in Media and Communication*. 2022. Vol. 10, Iss. 3. P. 2263235. DOI: 10.11114/smc.v10i3.5855
URL:<https://redfame.com/journal/index.php/smc/article/view/5855>

2. Федько О. Риторичність українських польськомовних трактатів могилянської доби. Київські полоністичні студії. Т. 39. Київ, 2023. С. 491–506. URL:<https://doi.org/10.17721/psk.2023.39>

3. Федько О. Жанрова своєрідність трактатів Захарії Копистенського. *Studia Methodologica*. Тернопіль. Видавничий дім «Гельветика». Вип. 57. 2024. С. 103–113. URL:<https://doi.org/10.32782/2307-1222.2024-57-10>

4. Федько О. Український бароковий трактат: парадигматика жанру. Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич: Дрогобицький педуніверситет ім. І. Франка. Вип. 77. Т. 3. 2024. С. 214-221. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/77_2024/part_3/31.pdf

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Вільчинська Тетяна Пилипівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови та славістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Без зауважень.

Радишевський Ростислав Петрович – доктор філологічних наук, академік НАНУ, професор, завідувач кафедри полоністики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

1. Найважливішим завданням українських трактатів епохи Бароко була персвазія читача. Саме в межах цього жанру формувалися основи української барокової дискурсивної топіки, символіки та аргументації. Літературна майстерність авторів тісно пов'язувалася з риторичною вправністю, яка виявлялася у вмінні знаходити дієві способи персвазії за допомогою доказів. У трактатній прозі ця особливість має ключове значення. Її автори орієнтувалися на античну теорію красномовства, зокрема – на аристотелівське розуміння доказовості: «висновок має вагу тоді, коли робиться з істинних і вихідних понять або з таких, які походять від них». Важливу роль у становленні жанру відіграла також візантійська риторична традиція. У трактатах часто згадуються або цитуються твори Григорія Богослова, Василя Великого, Іоана Золотоустого, Григорія Ниського, що засвідчує глибоку залежність від візантійської інтелектуальної спадщини. На мою думку, доцільно було б приділити більше уваги у роботі проблемі рефлексії античної й візантійської риторики, адже саме в її контексті формувався потенціал переконування українських трактатів.

2. Тема дисертації є масштабною, тому не може бути вичерпною. Серед вагомих проблем дослідження українських барокових трактатів є їх різномовність. Порівняння україномовних і польськомовних творів допомогло б збагнути тогочасну мовну ситуацію, поглиблено її оцінити, спираючись на конкретні літературні пам'ятки як практичні приклади.

3. Хотілося б уточнити, яке значення та місце займає трактат у системі літературних жанрів епохи Бароко?

Сухарєва Світлана Володимирівна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету імені Лесі Українки.

1. У дисертації слушно зазначено, що автори досліджуваних барокових трактатів перебували у невпинному творчому діалозі, що виражене на рівні апологетики творів (Захарія Копистенський – Лев Кревзаревуський, Касіян Сакович – Петро Могила та ін.). Це твердження дозволяє

припустити, що діалогічні характеристики трактатного жанру мають і значне діяхронічне вираження – на рівні різних етапів розвитку барокових трактатів. Відтак виникає потреба проілюструвати цей порівняльно-діяхронічний ракурс трактатного діалогу. Наприклад, на досвід яких попередніх авторів опиралися богослови могилянської доби тощо? Наукові пошуки цього виду діалогічності дозволять ширше розкрити особливості становлення досліджуваного жанру.

2. Доберестейський етап розвитку українського письменства загалом і становлення трактатного жанру як художньої літератури зокрема, який шановна дисертантка слушно розглядає як важливу складову формування трактатної майстерності, був провісником барокової культури, проте не входив до неї безпосередньо. Маємо на увазі твори Герасима Смотрицького, Стефана Зизанія тощо. Яким чином це питання періодизації висвітлене у проведеному дослідженні?

3. Відомо, що українські трактати не тільки відображали загальноєвропейські традиції розвитку давнього письменства із врахуванням його мовної амбівалентності, а й містили питоמו українські риси досліджуваного жанру, які беруть початки ще з часів Київської Русі. Які їхні формальні (теоретичні) та естетичні прерогативи у цьому руслі варто виділити? Як у добу бароко формувалися перспективи їхнього впливу на вітчизняне художнє слово?

Бородіца Світлана Василівна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

1. Оскільки емпіричний матеріал проектується на широкі суспільно-політичні, філософські, конфесійні, релігійні, культурні узагальнення, тому висновки до розділів надто об'ємні (як-от до Розділів 2 і 3).

2. Окремі підпункти роботи (наприклад, 2.2.1. та 2.2.3.), навпаки, непропорційно короткі, що не заступає цінності «Перестороги» невідомого

автора чи трактатів Лева Кревзи, але могли бути більш деталізованими.

3. У роботі дослідниця зазначає: «трактати могилянської доби демонструють традиційну структуру, що чітко впорядковує текст відповідно до риторичних принципів» (с. 204). Варто було б окреслити цю усталену структуру, простеживши її в трактатах доберестейського, поберестейського, могилянського періодів та періоду другої половини XVII – початку XVIII ст.

4. Прикметно, що українські богослови втілювали в трактатах національні риси, які найбільшою мірою відповідали природі українського мислення: трактатна традиція збагатилася виразними авторськими прийомами. У ході захисту їх доцільно конкретизувати (динамізм, часткова секуляризація сюжетів, синтез світських і сакральних подій та образів, психологічне загостренням характерів та ін.).

5. Дослідниця демонструє в роботі майже безпрецедентний доступ до унікальних першоджерел (31 трактат), уважно прочитуючи староукраїнські і церковнослов'янські, польськомовні тексти багатьох українських богословів. У цьому контексті варто уніфікувати імена, прізвища авторів (Йоаникій Галятовський, Дмитрій Туптало, Іван Дамаскин), назви творів («Житія Святих» та «Розиск о Раскольнической брынской вѣрѣ» Дмитрія Туптала).

Скуратко Тетяна Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

1. У дослідженні добре виписаний ідеологічний зміст барокових трактатів кінця XVI – XVIII століть, вказано на наявність рис інтелектуалізму, однак хотілося б детальніших прикладів інтелектуалізму як самоусвідомленого вираження естетичної та морально-етичної позиції автора.

2. Оскільки йдеться про бароковий контекст і не лише трактатний, то, на нашу думку, доцільно було б звернути увагу й на інші жанрові форми митців кінця XVI – XVIII століть і таким чином простежити, чи перегукуються

тематика, концепти, ідеї та засоби їх вираження.

3. Дослідниця наголошує на тому, що жанр трактату має чітку, уставлену структуру. Вважаємо, що, аналізуючи кращі зразки трактатних форм кінця XVI – XVIII століть, варто зосередити увагу на специфіці побудови аналізованих творів, що вирізняє їх від інших жанрових форм.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» німає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Ользі ФЕДЬКО ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія. Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Тетяна ВІЛЬЧИНСЬКА